

SPIS TREŚCI

Od autora	7
I. Odpowiedzialność za innych ludzi	9
1. Nie tylko za siebie ponosimy odpowiedzialność	10
2. Społeczne zróżnicowanie odpowiedzialności — podział ról	11
3. Rola nauczyciela-wychowawcy	12
4. Zakres i granice odpowiedzialności za innych ludzi	15
5. Społeczna natura człowieka	16
6. Idea społeczeństwa wychowującego	17
7. Psychologiczno-pedagogiczny punkt widzenia	18
II. Co wpływa na rozwój człowieka?	19
1. Cechy dziedziczne i wrodzone	19
2. Aktywność podmiotu	20
3. Środowisko i jego zróżnicowanie	22
4. Oddziaływania wychowawczo-dydaktyczne	25
III. Nauczanie i wychowanie jako stymulacja rozwoju	27
1. Istota nauczania i wychowania	27
2. Stymulacja rozwoju	29
3. Na czym polega optymalizacja rozwoju?	31
IV. Czy w nauczaniu i wychowaniu jest coś wspólnego?	34
1. Uczenie się jako podłoże nauczania i wychowania	34
2. Podmiotowość ucznia-wychowanka	36
3. Podmiotowość nauczyciela-wychowawcy	38
4. Nierozłączność nauczania i wychowania	39

V. W czym wyrażają się rezultaty uczenia się?	42
1. Różnorodność efektów	42
2. Hierarchiczny układ działań	46
VI. Od czego zależy efektywność uczenia się?	48
1. Czynniki podmiotowe	49
2. Własna aktywność jednostki	50
3. Czynniki sytuacyjne	51
4. Wzajemne powiązanie różnych determinant uczenia się	53
VII. Podmiotowe wyznaczniki uczenia się	54
1. Cechy gatunkowe	54
2. Cechy rozwojowe	56
3. Cechy indywidualne	58
VIII. Aktywność poznawcza jednostki	63
1. Samodzielne dochodzenie do stwierdzeń	64
2. Działania na poznawanym materiale	65
3. Przetwarzanie informacji	66
4. Organizowanie treści	68
IX. Przystawianie nowych treści i ich utrwalanie przez powtarzanie	71
1. Rozłożenie powtórzeń w czasie	72
2. Powtarzanie całościowe bądź częściami	73
3. Wielokrotny odbiór czy samodzielne próbne odtwarzanie?	75
4. Przecuczenie	76
X. Nieobojętne jest to, co poprzedza uczenie się i co po nim następuje	77
1. Ogólny stan organizmu	78
2. Transfer specyficzny i niespecyficzny	78
3. Ułatwienie oraz hamowanie proaktywne i retroaktywne	80
4. Zapominanie	81
XI. Co wpływa na skuteczność nauczania i wychowania?	83
1. Zagadnienia podstawowe	84
2. Czynniki podmiotowe związane z osobą wychowawcy-nauczyciela	86
XII. Internalizacja norm	88
1. Wielość norm	89
2. Czy internalizacja społecznych norm zawsze jest pożądana?	90
3. Internalizacja jako środek i jako cel	91
4. Zmiany rozwojowe	91

5. Kryterium dojrzałej osobowości	93
6. Jak osiągnąć cel?	93
XIII. Aktywizowanie poznawcze uczniów	96
1. Znaczenie aktywizowania poznawczego uczniów	97
2. Na czym aktywizowanie polega, czego dotyczy i do czego się przez nie zmierza?	97
3. Wiedza jako system	99
4. Różne koncepcje aktywizowania	101
5. Nauczanie problemowe	101
6. Nauczanie programowane	103
7. Nauczanie stymulujące rozwój jednostki	106
XIV. Stosowanie nagród i kar oraz informowanie o wynikach	108
1. Prawo efektu: wzmocnienia pozytywne i negatywne	109
2. Nagrody i kary w oddziaływaniach pedagogicznych	111
3. Informowanie o wynikach	113
4. O wzmocnieniach wewnętrznych wuczeniu się	115
XV. Styl oddziaływań	117
1. Znaczenie jednolitego systemu zasad	118
2. Autokratyczny, demokratyczny i liberalny sposób postępowania	121
3. Porozumiewanie się w grupie	123
XVI. Osobowość wychowawcy-nauczyciela	126
1. Nastawienie na innych ludzi	128
2. Respektowanie podmiotowości drugiego człowieka	129
3. Zainteresowanie stającym się człowiekiem	130
4. Poczucie odpowiedzialności za innych ludzi	130
5. Empatia i takt	131
Zamiast zakończenia	133